

תוכן העניינים

מבוא.....	3
רקע.....	4
פרק א': משנתה של סוזן אוקין.....	6
פרק ב': ביקורתה של אוקין על גישות צדק אחרות.....	12
פרק ג': מקרי מבחן : אלימות נגד נשים כפועל יוצא של פטריארכליות.....	17
סיכום.....	21
ביבליוגרפיה.....	23

מבוא

אחד מעמודי התווך של התנועה הפמיניסטית הוא הטענה שרוב עמי העולם חיים היום וחיו בעבר בחברות פטריארכליות, קרי, חברות בהן הגברים נהנים ממעמד חברתי וכלכלי מועדף, כאשר הנשים נמצאות במעמד נחות, אשר ביטוייו אין ספור: חוסר הזדמנויות תעסוקתיות, פערי שכר מגדריים, ייצוג לא הולם בעמדות כוח פוליטיות וחברתיות, סקסיזם, הטרדות ואלימות מינית (דהאן, 2014). גם בשנת 2018 נשים עדיין מאיישות משרות בעלות סטטוס ויוקרה חברתית נמוכים יותר, אינן זוכות לייצוג הולם בתפקידי מפתח, וכתוצאה מקבלות שכר נמוך יותר מזה של גברים ואינן נהנות מכוח חברתי, כלכלי ופוליטי שווה. הדבר בא לידי ביטוי בכל תחומי התעסוקה, וככל שעולה רמת השכלתן וגובה שכרן של הנשים, כך עולים ומתרחבים פערי השכר בינן לבין גברים בתפקידים דומים.

אחד הגורמים בעלי ההשפעה הרבה ביותר על גובה השכר של נשים, גם בטווח הקצר וגם הארוך, היא נוכחות הילדים במשפחה. עם הבאת הילד הראשון, נשים עובדות פחות שעות, לוקחות יותר ימי חופש וימי מחלה, או מצמצמות את היקף המשרה, וכתוצאה מרוויחות פחות מגברים (Bertrand, Goldin and Katz, 2010). עם הפיכתן לאימהות, בעת בחירת מקצוע ומציאת עבודה, נשים נוטות לקחת בחשבון משתנים נוספים, לא רלוונטיים מבחינת המעסיקים ושוק העבודה, כגון הקרבה לבית וזמן הנסיעה לעבודה, מכיוון שזמני הגעה ארוכים עלולים להפריע לתפקוד סדיר של משק הבית. גברים, לעומת זאת, אינם נוטים להביא משתנים אלה בחשבון, מה שבאופן טבעי מרחיב את טווח המשרות האפשריות עבורם וגם הופך אותם למועמדים יותר אטרקטיביים בעיני מעסיקים. בנוסף, לעצם העסקתן במשרה חלקית יש השפעה ארוכת טווח על השכר של נשים: במשרה חלקית הן נוטות לפספס הזדמנויות תעסוקתיות ולצבור ניסיון מועט יותר, מה שגורם למעסיקים פוטנציאליים להמעיט בערכן (Costa-Dias and Parodi, 2018). מחקרם המרתק של אינגלנד ואחרים מצא כי הקשר בין אימהות לבין ירידת השכר של נשים אינו רק קורלטיבי אלא סיבתי, קרי, ישנה ירידת שכר של נשים בעקבות לידת ילדיהן, במיוחד בשלוש השנים הראשונות לחיי הילד (England et al, 2016). אצל גברים, לעומת זאת, לא נרשמה ירידה משמעותית בשעות העבודה ובשכר בעקבות התרחבות המשפחה (Azmat and Ferrer, 2016).

בעת האחרונה התנועה הפמיניסטית הצליחה להגיע לאחד אחד ההישגים המרשימים ביותר, והוא ההכנסה לשיח הציבורי את אי השוויון הסמוי או הבלתי פורמלי שבתחום המשפחתי. ובכל זאת, ברוב המוחלט של משפחות בכל העולם, חלוקת העבודה המסורתית עדיין עומדת על כנה. גם במדינות מפותחות קיים אי שוויון משווע בחלוקת עבודה בין גברים לנשים בתוך הבית. הנשים עדיין נושאות ברוב המוחלט של עול מטלות הבית, הטיפול בבן הזוג, הילדים וההורים המזדקנים (American Community Survey Report, 2007). יש לכך, כמובן, השלכות מרחיקות לכת. בעקבות כך, נשים עובדות פחות בעבודה בתשלום מחוץ לבית (Pollit, 2003), מועסקות בעבודות שמציעות גמישות בשעות העבודה או מצמצמות את היקף המשרה וכך מקבלות שכר יותר נמוך (Sigle-Rushton and Waldfoegel, 2007), מה שתורם לפערי שכר מגדריים, לתלותן הכלכלית בגברים של המשפחה ולחוסר הכוח הכלכלי והחברתי שלהן. בזכות שיח חדש זה עלתה המודעות גם למטלות סמויות יותר, כגון הנטל המנטלי בו לרוב נושאת האישה שמתכננת את הלוח המשפחתי, הקניות, הארוחות, הביגוד וההנעלה, החופשות, ימי ההולדת, ועוד אין ספור עניינים שוטפים שיש לתת עליהם את הדעת.

ועדיין, למרות ההישגים, המודעות הציבורית והשיח האקדמי בפערים המגדריים בין גברים לנשים, פערים אלו עומדים על תלם, גם במרחב הציבורי של שוק התעסוקה, התקשורת והשלטון, וגם במרחב הפרטי של המשפחה. במסגרת עבודתי הסמינריונית זו אתמקד בתחום של המשפחה, שההנחה המקובלת היא שהוא מובדל ונפרד מהחיים הציבוריים, ולמדינה אין מקום בו. אך למעשה, כפי שטענה ההוגה הפמיניסטית סוזן מולר אוקין בכתביה, ובייחוד בספרה המרכזי "Justice, Gender and the Family" (1989), המשפחה היא גם מוסד פוליטי, ובתוכה, הרחק מעיני הציבור, נולד, מתקיים ומשתק את עצמו אי השוויון בין הנשים לגברים, והמדינה מפקירה את הנשים בכך שאינה מתערבת בנעשה.

כפי שטוענת אוקין, ואחריה רבים אחרים, ילדים שנולדים וגדלים במשפחות בעלות מבנה מסורתי (קרי, פטריארכלי) סופגים מגיל צעיר את מאזן הכוחות בין גבר לאישה ומקבלים אותו כטבעי ומובן מאליו. בתור מבוגרים, אותם הילדים נוטים להקים משפחות בעלות מבנה דומה, וכך המשפחה המסורתית משעתקת את עצמה ומעגל הקסמים נסגר. כמו כן, הילדים והילדות עוברים תהליכי סוציאליזציה דומים, אך שונים: הבנות מוכוונות מהילדות לתחומי תעסוקה "הומאניים", בעלי יוקרה ושכר יותר נמוכים, כאשר ההורים והמורים של הבנים מעודדים אותם לעסוק ולהצטיין במקצועות "ריאליים", מה שסולל את דרכם לתפקידים בעלי סטטוס חברתי ושכר גבוהים (Rodríguez-Planas & Nollenberger, 2018).

על מנת לעמוד על האופנים בהם המשפחה תורמת ומשעתקת את אי השוויון המגדרי, אבחן את שאלת המחקר: כיצד ההפקרה של המשפחה כמוסד פוליטי פוגעת בצדק המגדרי החברתי-כלכלי? לשם כך, אדון בהרחבה בהגותה של סוזן אוקין ובהגדרתה את המשפחה כמוסד פוליטי. על מנת לרדת לסוף דעתה, אנגיד אותה לגישות צדק אחרות, כגון זו הליברלית של ג'ון רולס, תיאוריית הרב-תרבותיות של ויל קימליקה וליברטריאניזם של רוברט נוזיק, ואדון בשני מקרי מבחן על מנת להדגים את התהליכים כפי שהם מתרחשים בחיי היומיום.

רקע

סוזן מולר אוקין (1946-2004) נולדה וגדלה באוקלנד, ניו זילנד. את התואר הראשון שלה עשתה באוניברסיטה בעיר מולדתה, אך לאחר מכן עברה לאוקספורד, שם ב-1970 קיבלה את התואר השני בפילוסופיה, ואת תואר הדוקטור שלה קיבלה ב-1975 באוניברסיטת הרווארד שבארצות הברית.

בשנת 1979 אוקין פרסמה את ספרה הראשון, "Women in Western Political Thought", בו סקרה את אופן הצגת הנשים במחשבה הפוליטית העכשווית. כעבור עשור היא פרסמה את ספרה השני, "Justice, Gender and the Family" שעורר דיון אקדמי ער שמתנהל עד היום. במסגרת העבודה הזאת אנו נתמקד בספרה השני וגם בכתבים המאוחרים יותר, כגון המאמרים (1994) "Gender Inequality and Cultural Differences" ו-"Is Multiculturalism Bad for Women?" (1999).

סוזן אוקין פעלה וכתבה בתקופה מאוד מעניינת בארצות הברית. בשנים האלה שכנו כבר הדי גל הפמיניזם הראשון, בו נלחמו הסופרגיסטיות האמיצות על זכות ההצבעה של נשים. גם גל הפמיניזם השני, שקם בעקבות ספרה המהפכני לזמנו של בטי פרידן, "The Feminine Mystique" (1963), שנלחם על מקומות העבודה והזכות